

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.08.038>

УДК 330.34.014

JEL: F01, E66, F68

О.І. ЛЯШ, д-р екон. наук, проф., проректор з наукової та міжнародної діяльності
Міжнародний університет фінансів,
професор кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
просп. Перемоги, 37, 03056, Київ, Україна
e-mail: oliai@meta.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7882-3942>

Р.О. КОЛІШЕНКО, аспірант
Міжнародний університет фінансів
просп. Перемоги, 37, 03056, Київ, Україна
e-mail: rulet007@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1506-7502>

ЯКІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОРИВ РОЗВИНУТИХ КРАЇН І ПЕРСПЕКТИВИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ *

Сформовано авторську систему індикаторів на основі систематизації досвіду політик економічного прориву розвинутих країн світу XX—XXI ст., які надали їм можливість забезпечити високу порівняно з Україною якість державної політики. Обґрунтовано рекомендації органам державної влади щодо вироблення певної стратегії державної політики економічного зростання України в глобальному середовищі.

Ключові слова: державна політика; якість державної політики; економічний прорив; економічне зростання; світовий досвід; індикатори; глобальне середовище.

Відмітною рисою сучасної соціально-економічної моделі розвитку економіки України є домінування державно-монополістичного і приватно-олігархічного капіталу, націленого на отримання надприбутку на тлі зубожіння більшої частини населення і високої майнової нерівності. Для даної моделі

* Стаття базується на результатах досліджень у рамках співпраці Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» і Міжнародного університету фінансів з Міністерством економіки України за проектом «Синергія знань, досвіду та креативності заради майбутнього» (2019—2020 рр.).

Ц и т у в а н н я: Ляш О.І., Коліщенко Р.О. Якість державної політики в глобальному середовищі: економічний прорив розвинутих країн і перспективи імплементації в Україні. *Економіка України*. 2021. № 8. С. 38—55. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.08.038>

характерними є такі риси: жорстка експлуатація національного багатства; вільний доступ іноземного капіталу до національних стратегічних ресурсів; вплив капіталу і, відповідно, домінування офшорного бізнесу; податковий пресинг виробничої сфери; серйозна залежність грошово-кредитної системи від міжнародних фінансових інститутів; відсутність дешевих внутрішніх кредитних ресурсів; технологічне відставання; падіння промислового виробництва; реальне зниження рівня життя населення.

Збереження такого стану є згубним для української економіки. Відтак, одним з напрямів економічного прориву України, який проявляється в додержанні верховенства права, незалежності органів контролю і негативно-му ставленні суспільства до зловживання владою та публічними коштами заради особистої вигоди, є якість державної політики. Крім того, зростання якості функціонування державного сектору сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості економіки країни в глобальному середовищі.

На економічне зростання можна чекати тільки після проведення «проривних» реформ, спрямованих на розвиток внутрішнього ринку, а саме на розбудову інфраструктури, професійне перенавчання кадрів, залучення інвестицій внутрішнього резерву, включаючи зростання заощаджень населення. Останнє стає найбільш актуальним в умовах зниження рівня іноземних інвестицій та запровадження економічних санкцій. Отже, необхідно задіяти всі можливі механізми фінансового ринку для залучення заощаджень населення в інвестиції у високотехнологічний сектор економіки.

Державна політика України також повинна базуватися на системі попереджувальних заходів щодо недопущення дестабілізації ринкового середовища. Ключова ідея роботи уряду при формуванні економічної та фінансової політики має враховувати великі цикли економічної кон'юнктури М. Кондратьєва. Це дозволить уникнути небезпеки, що загрожує фінансовій та економічній системам, і зменшити відповідні глобальні ризики зниження рівня економічному розвитку держави.

Пріоритет економічного прориву в нашій країні полягає в переході в короткостроковому періоді від факторно-ресурсної до інноваційної стадії конкурентоспроможності та входженні України протягом наступних 15—20 років до 30 найбільш конкурентоспроможних країн (за версією World Competitiveness Yearbook — WCY) або до 50 країн (за версією даоського West County R-IV). Здійснення Україною такого прориву забезпечить високий рівень життя, економічну динаміку і структуру, основні соціальні характеристики, подібні до країн ЄС.

Отже, **мета статті** — систематизувати напрями стабільного розвитку державних політик економічного прориву світових лідерів, здійснити порівняльний аналіз системи індикаторів, які характеризують якість державної політики в Україні та розвинутих економіках світу, визначити перспективи імплементації найкращих зарубіжних практик державної політики і виробити рекомендації органам державної влади різних рівнів суспільної ієрархії щодо покращення якості державної політики з метою забезпечення економічного прориву України в глобальному динамічному середовищі.

Економічний прорив має ґрунтуватися на засадах збалансованої державної політики, яка розглядається в першу чергу як аполітична, загально-

Рис. 1. Програмні заходи забезпечення економічного прориву в державній політиці на засадах смарт-управління
Джерело: розроблено авторами.

соціальна програма розвитку країни, що може об'єднати конкуруючі політичні сили, суспільні групи різних спрямування та інтересів. На жаль, низька якість державної політики і суспільних інститутів, що не забезпечують соціальної згуртованості та підвищення рівня розвитку соціального капіталу, є основними чинниками зниження конкурентоспроможності національної економіки в глобальному середовищі. Отже, для економічного прориву необхідними є три умови: економічна стратегія; сприятливі умови для бізнесу; інститути та інструменти розвитку (рис. 1). Такий підхід забезпечить реалізацію технології смарт-управління в державній політиці в умовах зростання глобальних викликів і динамічних змін.

Як бачимо, формою реалізації проривної економіки є системно-цільові програми смарт-управління, які реалізуються в рамках Програми економічних реформ, Національного плану дій та спрямовані на модернізацію й реконструкцію моделі економічного розвитку, визначення стратегічних завдань для центральних і регіональних органів влади та координації їх виконання. Це є принципово важливим для регіонів України з огляду на їх регіональні відмінності, які вимагають науково-аналітичного інструментарію проривного управління. Цим і зумовлюється актуальність їх інтеграції у складний соціально-управлінський проривний інституційний комплекс на державному рівні. Крім того, поширенню проривної економіки сприяють стратегічно важливі державні цільові програми соціального, фінансово-економічного, організаційно-управлінського, інноваційного і науково-техніч-

ного характеру. Саме вони гарантують значні зрушення в технологічних, виробничо-управлінських, соціальних та економічних сферах суспільного господарства. Варто також підкреслити, що правильність визначення пріоритетів державної політики має бути орієнтована на випереджальне становлення нового технологічного укладу, що дозволить очолити нову хвилю глобального зростання в межах траєкторії стійкого піднесення.

Зауважимо, що історичний досвід застосування інструментів державної політики найбільш високорозвинутих країн світу, зокрема США, Японії, Ірландії, Швеції, Південної Кореї, Сінгапуру, говорить про реалізацію плану дій щодо забезпечення високої якості інфраструктури, у тому числі транспортної, соціальної, енергетичної, про високу відповідальність уряду за зміни і стратегії його довгострокового бачення. Систематизація напрямів державних політик економічного прориву світових лідерів стабільного розвитку (Японії, Бразилії, Норвегії, Швеції, США, Франції, Канади, Фінляндії) засвідчила наявність проривних технологій у стимулюванні інновацій та підтримці високотехнологічного розвитку країн.

Так, технологічний та інноваційний прорив у розвинутих економіках здійснено через створення належних умов для надсучасних технологій, збільшення державних і приватних витрат на дослідження і розробки, зростання частки інноваційних компаній та кластерів в економічному розвитку (табл. 1).

Систематизація та узагальнення форм і напрямів державної політики «економічного прориву» світових лідерів (табл. 1) доводять наявність проривних технологій у стимулюванні розвитку інновацій та підтримці високотехнологічного розвитку. Так, досвід Японії та Республіки Корея говорить про успішну реалізацію політики розвитку електронно-товарної та автомобільної промисловості, програм пріоритетної підтримки інноваційної діяльності компаній-експортерів. Значущими для економічного прориву є підтримка і стимулювання високої якості та порівняно невисоких цін на продукцію, які забезпечили конкурентоспроможність провідних японських корпорацій на світових ринках. Політику Сінгапуру орієнтовано на промислову стратегію розвитку технологічних кластерів і реалізацію програм підтримки високорозвинутих кластерів бізнесу в технологічному просторі, які сприяли формуванню нових центрів програмного забезпечення світового рівня.

Звернімо увагу на якість державної політики, яку вважаємо генеральним напрямом економічного прориву України і яка полягає у верховенстві права, незалежності контролюючих органів, негативному ставленні суспільства до зловживань владою та публічними коштами задля особистої вигоди. Беззаперечно зростання якості функціонування органів державного управління сприяє підвищенню інвестиційної привабливості економіки.

Вагомим індикатором якості державної політики є Індекс сприйняття корупції, який в Україні у 2,5—3 рази нижчий, ніж у Данії (88,0), Фінляндії та Сінгапурі (85,0), Канаді (81,0) та Німеччині (80,0). Найвищий рівень корупції спостерігається в діяльності, пов'язаній з державними закупівлями, ліцензуванням, квотуванням, бюджетними трансфертами тощо [5]. В основу боротьби з корупцією в Німеччині покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової, бази злочинних угруповань через створення

Таблиця 1. Світовий досвід економічного прориву як державна політика у XX—XXI ст.

Країни	Програми економічного прориву
<p>Японія</p> <p>Бразилія, Єгипт, Норвегія, Швеція</p>	<p>Політика державного регулювання економіки (державі безпосередньо належить приблизно третина всіх основних виробничих фондів, які формують близько 30% ВВП).</p> <p>Програми економічного планування реалізують представники фінансових груп і корпорацій, а не парламентарії. Тому санкції за порушення застосовуються державою, а не компаніями-партнерами¹</p> <p>Державна політика підтримки розвитку сільського господарства Бразилії (нині країна є одним з найбільших світових експортерів зерна, сої, яловичини, нафти та залізної руди).</p> <p>Політика інтенсивного переходу від економіки з домінуванням державного сектору до приватної та відкритої економіки, що сприяло оптимізації торговельної політики (Єгипет).</p> <p>Політика диверсифікованої економіки на Близькому Сході та стимулювання залучення іноземних інвестицій (до 2010 р. економіка Єгипту зростала в середньому на 5,25% завдяки успішним економічним реформам).</p> <p>Реформи покращення бізнес-клімату, державних закупівель і підвищення прозорості функціонування державних підприємств, що зумовлює збільшення інвестицій і створення нових робочих місць та підвищення ефективності діяльності уряду (Єгипет).</p> <p>Трирічна програма покращення інфраструктури й зменшення рівня безробіття (10 млрд дол. інвестовано в покращення автомобільних і залізничних комунікацій за рахунок коштів, що надходять від бюджетних скорочень в інших сферах і секторах (Норвегія).</p>
<p>Франція</p>	<p>Політика збалансованого бюджету — головною метою політики формування національного бюджету став його профіцит (Швеція)²</p> <p>Стратегії підтримки і розвитку промислових груп з єдиним центром управління, якому підпорядковуються не тільки виробничі, але й торговельні та науково-дослідні підрозділи і в деяких випадках банківські установи.</p> <p>Агресивна експортна політика (до XXI ст. дві найбільші компанії здобули контроль майже над усією автомобілебудівною галуззю, 70% металургійного виробництва, 50% нафтопереробної промисловості, 50% електронного і електротехнічного виробництва).</p> <p>Політика стимулювання державних субсидій через Фонд допомоги і співпраці в проєктах проникнення французьких корпорацій на ринки зарубіжних держав.</p> <p>Політика стимулювання інвестицій у видобувний сектор країн «третього» світу (там створюються низькотехнологічні виробництва, а дешева сировина експортується до Франції).</p> <p>Політика «держимизму», «Програми допомоги» для корпорацій та сприятливі умови підприємництва за кордоном (зокрема, «допомога» полягає в тому, що французькі компанії реалізують за кордоном конкретні бізнес-проєкти).</p> <p>Політика індикативного планування (пріоритетними напрямками стали сільськогосподарське машинобудування, чорна металургія, транспорт, вугільна промисловість і в цілому енергетика).</p> <p>Програма економічних реформ, що сприяла масштабній приватизації, причому бізнес-середовище і держава діють у тісній співпраці³</p>

<p>Фінляндія</p> <p>США, Канада</p> <p>Сінгапур</p>	<p>Програми підтримки високотехнологічного експорту.</p> <p>Політика сприяння та підтримки імпорту інформаційних і комунікаційних технологій провідних міжнародних компаній.</p> <p>Державні програми підтримки та інвестування в приватний сектор у галузі адаптації нових технологій і центри розробок нової техніки (Міжнародні компанії, зокрема ICL, IBM, Hewlett Packard, Ericsson і Lotus, відкрили свої дослідницькі центри у Фінляндії, налагодили співпрацю з фінськими фірмами і придбали менші компанії цього сектору).</p> <p>Політика стимулювання імпорту машин і технологій з Данії сприяла зниженню імпорту сировини для потреб промисловості⁴</p> <p>Комплексна стратегія економічного розвитку (The Comprehensive Economic Development Strategy — CEDS), яка сприяє ефективному економічному розвитку в американських містах і регіонах за допомогою планування економічного піднесення на місцевому рівні (США).</p> <p>Політика стимулювання інвестиційної привабливості економіки (особливістю економічної моделі розвитку є велика (до 40%) частка іноземного капіталу: 92% — в автомобілебудуванні, 68% — у хімічній промисловості, 63% — в електроенергетиці).</p> <p>Структура економіки Канади в цілому відповідає статусу високорозвинутої постіндустріальної держави (Канада)</p> <p>Політика поєднання стратегічного прогнозування та планування як результату унікальної реалізації відповідних стратегій у конкурентному глобальному середовищі, яке постійно змінюється.</p> <p>Програми створення міжнародних бізнес-центрів для забезпечення стабільного і продільного середовища.</p> <p>Програма спрощення управління для економічного розвитку.</p> <p>Політика спрощення регулювання і підвищення престижу державної служби як напрям боротьби з корупцією.</p> <p>Генеральний план підземної міської інфраструктури і просування технологій, управління автогосподарством.</p> <p>Прагматична політика глобалізації, капіталізму, вільного ринку, освіти⁵. Політика стимулювання виробництва з доданою вартістю, особливо в секторі електроніки і точного машинобудування, розвитку сфери послуг, зокрема інформаційної та комунікаційної.</p> <p>Політика модернізації реформ: економічних, вектора інвестиційно-інноваційного розвитку, соціальної модернізації, ефективної боротьби з корупцією; політичної стабільності⁶.</p> <p>Комплексна програма індустріалізації з акцентом на трудові ресурси галузей.</p> <p>Спеціальні щорічні декларації держслужбовців про відсутність боргів.</p> <p>Підписання близько 70 угод з іншими країнами для уникнення подвійного оподаткування.</p> <p>Розробка і впровадження галузевих карт трансформації, створення офіційних комітетів з представниками 23 галузей як платформа досягнення стратегічних цілей</p>
---	---

¹ [1]. ² Економіка Швеції. Історія і причини успіха. — 2021. — 1 іюн. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ru.sweden.se/judi/ekonomika-shvesii-istoriya-uspeha/> (дата звернення: 20.06.2021). ³ Five Charts on France's Economic Outlook. IMF Country Focus. — 2019. — Jul. 23 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/07/18/na071819-five-charts-on-frances-economic-outlook> (дата звернення: 15.06.2021); [2]. ⁴ Economic Freedom: Finland [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.heritage.org/index/country/finland> (дата звернення: 15.06.2021). ⁵ Сингапур — економічне чудо в пределах одного города // Экономика. — 2018. — № 12 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://bujet.ru/article/362223.php> (дата звернення: 15.06.2021). ⁶ [3].

Джерело: складено авторами на основі узагальнення досвіду державної політики урядів розвинутих країн.

Реєстру корумпованих фірм. Політика Сінгапуру базується на антикорупційних принципах, зокрема: 1) оплата праці державних службовців здійснюється згідно з формулою, прив'язаною до середньої заробітної плати успішно працюючих у приватному секторі осіб [6]. Усі країни — члени ЄС ратифікували такі концептуальні документи: Конвенцію про захист фінансових інтересів громад (Convention on the protection of the European Communities' financial interests) та Конвенцію про боротьбу з корупцією, яка стосується посадових осіб Європейських Співтовариств чи країн — членів Європейського Союзу. Антикорупційні зусилля у Фінляндії проводяться спільно Урядом, Міністерством внутрішніх справ, Міністерством юстиції та Національним бюро розслідувань. До 52% договорів на державні закупівлі укладаються на регіональному або місцевому рівні на основі Акта про державні закупівлі та договорів про концесію.

На жаль, є всі підстави стверджувати, що якість державної політики в Україні відображає низький рівень відповідальності уряду за зміни та неефективність політики його довгострокового бачення. Україна знаходиться на 98-му місці в рейтингу 180 країн з показником 3,3, а лідерами є Сінгапур (5,6), Фінляндія (5,2), США (5,1) та Данія (4,6). Водночас чинний механізм реалізації державної політики спроможний забезпечити виконання в кращому випадку 50% затверджених планів. При цьому на урядових засіданнях Кабінету Міністрів України щороку ухвалюються понад 4 тис. рішень, КМУ є автором лише близько 30% ухвалених законів України порівняно з європейською практикою, де 70—90% ухвалених законів, запропоновано урядом¹ [7]. Неадаптованість влади і невідповідність державної моделі геоструктурним зрушенням міжнародних сфер впливу і глобальної конкуренції, макротрансформації союзів та об'єднань держав світу — все це впливає на довгострокове бачення [8]. За Індексом глобальної конкурентоспроможності Україна посідає 104-те місце з 3,1 балу, що є вдвічі меншим, ніж у Сінгапурі (6,5) та Фінляндії (5,1). Сінгапур підтримує систему чистих, вільних від олігархів виборів, що сприяє діяльності чесного уряду та унікальному поєднанню стратегічного прогнозування, планування та реалізації відповідних стратегій у постійно мінливому і конкурентному глобальному середовищі. У США прийнято Комплексну стратегію економічного розвитку (CEDS), яка сприяє ефективному економічному розвитку в американських містах і регіонах за допомогою планування економічного розвитку на місцевому рівні.

Додамо, що за показником стабільності державної політики Україна посідає 115-те місце у світі із значенням 3,1, що є у 2—2,5 рази нижчим від рівня Сінгапуру (6,3), Фінляндії (5,9), Данії (5,6), Німеччини і США (5,3), Японії (5,2) (табл. 2). Це є наслідком домінування індустріального ресурсокористування за умов нормативно-регулюючого підходу [9]. Стабільна політична ситуація, наявність правової системи світового рівня, розвинута фінансова інфраструктура, податкові та інші пільги для іноземних інвесторів зробили сінгапурську економіку максимально привабливою для іноземного капіталу.

¹ Уряд, якому довіряють. Як побудувати ефективний уряд в Україні? / Центр політико-правових реформ. — 2019. — 15 серп. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://pravo.org.ua/ua/news/20873848-uryad,-yakomu-doviryaют.-yak-pobuduvati-efektivniy-uryad-v-ukrayini> (дата звернення: 22.06.2021).

Таблиця 2. Індикатори якості державної політики України і країн стабільного розвитку у 2019 р. (балів)

Індикатори	Україна	Фінляндія	Німеччина	Данія	США	Канада	Австралія	Республіка Корея	Китай	Сінгапур	Японія
Індекс сприйняття корупції	32	85	80	88	71	81	77	57	39	85	73
Забезпечення стабільності державної політики	3,1	5,9	5,3	5,6	5,3	4,9	4,7	3,8	4,5	6,3	5,2
Якість транспортної інфраструктури	3	5,3	5,3	5,6	5,5	5	4,9	5,9	4,6	6,5	6,1
Якість постачання електроенергії (% від виробництва)	10,3	3,1	4,3	5,3	5,4	10,8	5,3	3,3	4,9	1,9	4,3
Адаптивність правової бази до цифрових моделей бізнесу	3,3	5,1	5	4,6	5,3	4,5	4,4	4,3	4,6	6,1	4,2
Відповідальність уряду за зміни	3,3	5,2	4,6	4,6	5,1	4,3	4,2	4,3	4,0	5,6	4,3
Митні тарифи (%)	2,69	1,12	1,12	1,12	1,65	2,46	1,62	7,36	11,12	0,02	2,16
Довгострокове бачення уряду	3,1	5,1	4,5	4,8	5	4,4	3,6	4,4	4,5	6,5	4,6

Джерело: складено авторами на основі власних розрахунків, здійснених за: Ecomomic Freedom [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.heritage.org/index/explore> (дата звернення: 20.06.2021).

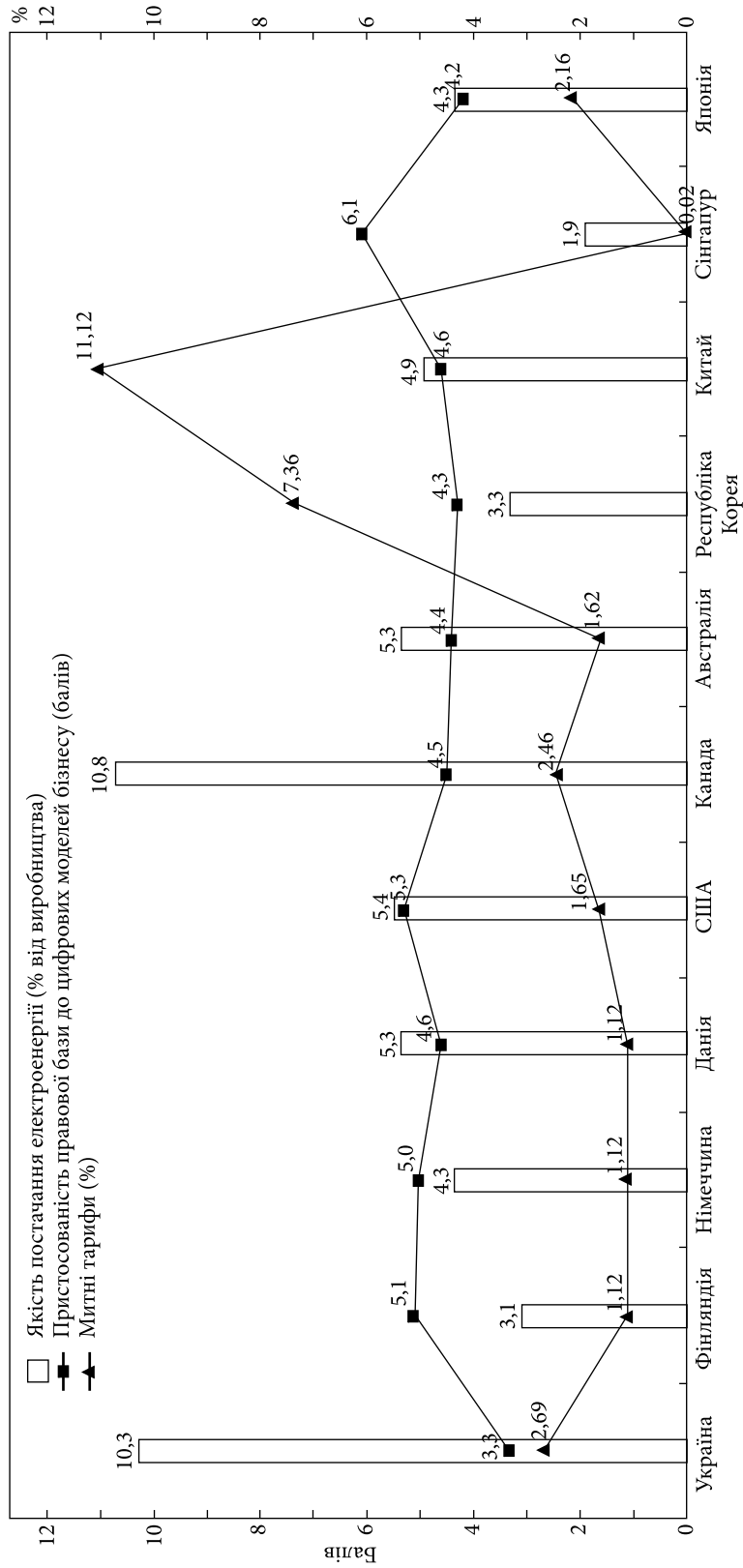

Рис. 2. Система вибраних індикаторів якості державної політики країн стабільного розвитку у 2019 р.
 Джерело: побудовано авторами на основі власних розрахунків, здійснених за: Economic Freedom [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.heritage.org/index/explore> (дата звернення: 20.06.2021).

У 2019 р. за субіндексом «Інфраструктура» Індекс глобальної конкурентоспроможності України знизився в рейтингу до 3,0 балів (114-те місце із 137 країн), що є у 2—3 рази нижчим за показник Сінгапуру (6,5), Японії (6,1), Республіки Корея (5,9), Данії (5,6) і США (5,5) (табл. 2).

Особливої важливості в державній політиці досліджуваних країн набуває залучення приватного капіталу в будівництво та фінансування транспортної інфраструктури держави. За прогнозами компанії Price Waterhouse Coopers, інвестиції у транспортну інфраструктуру до 2025 р. залучатимуться переважно для покращення якості автошляхів і залізничного сполучення. Лідерами за обсягами інвестицій будуть країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону — близько 8,3 трлн дол.; значно менше інвестуватимуть США і Канада (1,7 трлн дол.) та країни Західної Європи (1,5 трлн дол.) [10]. Концепція розвитку інфраструктури Європейського Союзу полягає в зниженні транспортних витрат; покращенні зв'язку і мобільності на основі створення мультимодальних коридорів транспортної мережі (TEN-T), енергетичної мережі (TEN-E) і телекомунікаційної мережі (eTEN), які з'єднують ключові вузли великих міст, міжнародних аеро- і морських портів.

Опосередковані ефективність та якість державної політики визначаються Індексом якості постачання електроенергії (% до обсягів виробництва). Згідно з даними Світового рейтингу конкурентоспроможності, Україна посідає 64-те місце з часткою постачання електроенергії 10,3%, що майже в 5 разів перевищує показники Сінгапуру (1,9%) (рис. 2). До країн з високим рівнем цього показника можна віднести Фінляндію — 3,1%, Республіку Корея — 3,3%, Німеччину та Японію — 4,3%, які використовують такі нові технології, як малі модульні реактори, інноваційні ядерно-енергетичні технології, включно з еволюційними конструкціями, реакторами малої та середньої потужності, що сприяє зменшенню викидів парникових газів і розширенню ролі ядерної енергії в новому застосуванні².

Республіка Корея почала розвивати технології Smart Grid, у Сінгапурі створено організацію Smart Grid and Power Electronics Consortium Singapore, яка об'єднує компанії з розробки інтелектуальних електронних рішень; «розумної» електромережі для бізнес-парків, інтегрованої з відкритою цифровою платформою, що дозволяє обмінюватися даними про будівлі та оптимізувати використання електроенергії³.

Акцентуємо увагу на тому, що, згідно з дослідженнями експертів The Boston Consulting Group, протягом наступних трьох років обов'язковою умовою стане стратегування запуску цифрових екосистемних прискорювачів BCG, які дозволять державі, бізнесу і суспільству функціонувати ефективніше на відповідній правовій базі. У даний час за показником адаптивності правової бази до цифрових моделей бізнесу із значенням 3,3 Україна

² У НІСД відбувся круглий стіл «Енергетичний перехід: виклики для України» (Київ, 12 грудня 2019) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://niss.gov.ua/news/novini-nisd/v-nisd-vidbuvsya-krugliy-stil-energetichniy-perekhid-vikliki-dlya-ukraini> (дата звернення: 22.06.2021).

³ «Розумним» містам потрібні «розумні» мережі / НВ. — 2020. — 20 січ. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://nv.ua/ukr/ukraine/so-skorostyu-sveta/rozumnim-mistam-potribni-rozumni-merezhi-50060324.html> (дата звернення: 22.06.2021).

посідає 89-те місце у світі; для порівняння: у США — 5,7, Сінгапурі — 5,6, Фінляндії — 5,1 і Німеччині — 5,0 (див. табл. 2). На даному етапі цифровізації основною перешкодою є відсутність узгодженого стратегічного підходу до формування політики в напрямі гармонізації цифрових ринків з країнами — членами ЄС і країнами Східного партнерства. Першим етапом стануть узгоджені з Концепцією розвитку цифрової економіки і суспільства України стратегічні документи, «дорожні карти», плани дій для кожної з означених сфер гармонізації цифрових ринків [11].

Аналіз митних тарифів досліджених країн дозволяє констатувати, що найбільш високі ставки мають місце в Китаї (11,12%) та Республіці Корея (7,36%) — вони перевищують показник України (2,69%) у 4,1 і 2,7 разу відповідно. Разом з тим ефективність торговельної політики Сінгапуру (митний тариф становить 0,02%), Фінляндії, Німеччини, Данії (по 1,12%), США (1,65%) і Австралії (1,62%) є суттєво нижчою, ніж в Україні (1—8% на готову продукцію та до 10% на товари легкої промисловості). У Сінгапурі оцінка митних цілей базується на Кодексі митної оцінки (SINGAPORE Corporate Venture Capital — CVC), у якому митна вартість визначається як трансакційна вартість імпортованих товарів при продажі на експорт до Сінгапуру.

Ураховуючи критичне геополітичне зростання впливу державотворних чинників на загострення соціально-економічних проблем в Україні, було систематизовано програмні та стратегічні заходи органів державної влади України і країн світу в напрямі покращення якості державної політики. Так, наприклад, урядом Німеччини з метою зниження Індексу сприйняття корупції створено реєстр корумпованих фірм, а державну політику Сінгапуру спрямовано на ліквідацію зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки (табл. 3).

Так, стабільність державної політики Японії забезпечують взаємовигідні відносини уряду і представників бізнесу, що координуються Кабінетом Міністрів Японії. Для забезпечення якості транспортної інфраструктури Міністерство землі й транспорту Японії координує діяльність мережі платних високошвидкісних доріг з обмеженим доступом, що перебувають під контролем головних підприємств країни. Визначальними умовами пристосованості правової бази до цифрових моделей бізнесу як одного з індикаторів якості державної політики є прийнята Урядом Сінгапуру Стратегія глобальної цифрової трансформації економіки та імплементований у 2017 р. Державним департаментом США Акт про цифрову економіку.

Узагальнення і аналіз економічного прориву країн-лідерів у технологічному та інноваційному напрямках дозволяють окреслити завдання вітчизняних органів управління в контексті індикаторів «економічного прориву». В Україні до першочергових, пріоритетних заходів державної політики економічного прориву, формування економіки добробуту та економічного зростання відносяться такі завдання:

1. Кабінету Міністрів України і Міністерству економіки України:

- створити Реєстр корумпованих фірм;
- запровадити політику, базовану на антикорупційних принципах, а саме: оплата праці державних службовців згідно з формулою, прив'язаною до середньої заробітної плати успішно працюючих у приватному секторі осіб;

Таблиця 3. Програми і стратегічні документи органів державного управління України і провідних країн світу щодо покращення якості державної політики

Індикатори	Закони, програми і стратегічні документи, системні заходи	Органи державної влади, організації, які офіційно дістали право на реалізацію заходів у досліджуваних країнах	Органи державного управління, організації, які офіційно дістали право на реалізацію заходів в Україні
Індекс сприйнят-тя корупції	Реєстр корумпованих фірм (Німеччина)	Міністерство економіки та енергетики Німеччини Уряд Сінгапуру	Міністерство економіки України
Забезпечення ста-більності держав-ної політики	Ліквідація зайвих адміністративних бар'єрів для розвитку економіки (Сінгапур) Взаємовигідні відносини уряду і представників бізнесу (Японія) Комплексна стратегія економічного розвитку (США)	Кабінет Міністрів Японії Уряд США	Кабінет Міністрів України, Міністерство цифрової трансформації України Кабінет Міністрів України, органи місцевого самоврядування Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки України
Якість транспорт-ної інфраструкту-ри	Додаткова плата за в'їзд до ділових центрів у години пік, камери J-Еye, які допомагають відстежити затори і неправильно припарковані автомобілі (Сінгапур) Мережа платних високошвидкісних доріг з обмеженим доступом, що перебувають під контролем головних підприємств країни (Японія)	Міністерство інфраструктури Сінгапуру Міністерство землі та транспорту Японії	Міністерство інфраструктури України, Державне агентство автомобільних доріг України, органи місцевого самоврядування Міністерство інфраструктури України, Державне агентство автомобільних доріг України
Якість постачання електроенергії	Концепція Smart Grid — розумна електромережа (Сінгапур 2018 р.) Диверсифіковане постачання електроенергії (Фінляндія)	Уряд Сінгапуру Міністерство економіки Фінляндії	Міністерство енергетики та захисту довкілля України Кабінет Міністрів України, Міністерство енергетики та захисту довкілля України

Закінчення таблиці 3

Індикатори	Закони, програми і стратегічні документи, системні заходи	Органи державної влади, організації, які офіційно дістали право на реалізацію заходів у досліджуваних країнах	Органи державного управління, організації, які офіційно дістали право на реалізацію заходів в Україні
Пристосованість правової бази до цифрових моделей бізнесу	Глобальна цифрова трансформація економіки (Сінгапур) Акт про цифрову економіку 2017 (США)	Уряд Сінгапуру	Кабінет Міністрів України, Міністерство економіки України, Міністерство цифрової трансформації України
Відповідальність уряду за зміни	Програма майбутнього громад (Канада) Чисті, вільні від олігархів вибори (Сінгапур) Стабільні коаліції (Фінляндія)	Державний департамент США	Кабінет Міністрів України, Міністерство цифрової трансформації України, Міністерство економіки України
Митні тарифи	Програма майбутнього громад (Канада) Чисті, вільні від олігархів вибори (Сінгапур) Стабільні коаліції (Фінляндія) Політика «нульових» митних ставок (Сінгапур) Електронне митне декларування (Німеччина)	Уряд Канади Уряд Сінгапуру Уряд Фінляндії Уряд Сінгапуру Міністерство фінансів Німеччини	Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Державна податкова служба України Міністерство фінансів України, Міністерство цифрової трансформації України, Державна податкова служба України, Державна митна служба України

Джерело: складено авторами на основі узагальнення досвіду державної політики урядів розвинутих країн.

- ратифікувати Конвенцію про захист фінансових інтересів громад (Конвенція PIF) і Конвенцію про боротьбу проти корупції посадових осіб Європейських Співтовариств чи посадових осіб країн — членів Європейського Союзу (за досвідом Німеччини, Сінгапуру, країн ЄС);
- адаптувати принципи й розробити Програму співпраці (CEDS) між бізнесом, органами місцевого самоврядування, інститутами навчання та приватної промисловості в межах економічного розвитку регіонів (досвід США);
- запровадити політику забезпечення якості законодавчої бази (насамперед ефективного захисту права власності);
- сприяти державній політиці підтримки підприємництва як основи конкурентоспроможності країни через збільшення частки малого бізнесу до 70% ВВП і чисельності працездатних осіб у малому бізнесі до 60% (досвід Фінляндії);
- розробити і запровадити Програму майбутнього суспільства з визначенням чіткої відповідальності уряду за майбутні зміни (досвід Канади), Комплексну стратегію економічного розвитку України для ефективного економічного розвитку громад і регіонів через адаптування методів планування економічного розвитку на місцевому рівні (досвід США);
- розробити Стратегію підтримки і розвитку промислових груп з єдиним центром управління, якому підпорядковуватимуться не тільки виробничі, але й торговельні, науково-дослідні підрозділи і в деяких випадках банківські установи;
- ініціювати розробку політики стимулювання державних субсидій через Проекти міжнародної технічної допомоги, проникнення вітчизняних корпорацій на світові ринки (досвід Франції).

2. Верховній Раді України:

- прийняти Закон України «Про цифрову економіку», в якому визначити межі роботи всіх цифрових послуг і платформ, регуляторів персональних даних, які можуть використовуватися та поширюватися серед органів державного управління, права й обов'язки онлайн-сервісів (досвід США).

3. Кабінету Міністрів України, міністерствам, органам місцевого самоврядування:

- розробити програми створення міжнародних бізнес-центрів для забезпечення стабільного і проактивного ділового середовища, стратегії сталого зростання, спрямованих на диференційовану промислову структуру, підвищення продуктивності праці, зростання обсягів експорту, відновлення бізнесу і конкурентного бізнес-середовища, створення міжнародних «мільйонерських екосистем»;
- забезпечити розробку і впровадження галузевих карт трансформації, створення офіційних комітетів з представниками 23 галузей як платформи для досягнення стратегічних цілей (досвід Сінгапуру).

4. Міністерству інфраструктури України спільно з великими компаніями:

- розвивати мережу платних високошвидкісних доріг з обмеженим доступом під контролем великих підприємств;
- розробити Програму зниження транспортних витрат; покращення зв'язку та мобільності на основі створення мультимодальних коридорів

транспортної, енергетичної та телекомунікаційної мережі, які з'єднують великі міста, міжнародні аеро- і морські порти (досвід Японії, країн ЄС).

5. *Міністерству енергетики та захисту довкілля України спільно з Міністерством цифрової трансформації:*

- розробити програму «Розумна електромережа» для покращення якості електропостачання, скорочення викидів парникових газів, інтеграції мереж на глобальному рівні (досвід Сінгапуру);
- розробити Концепцію розвитку цифрової економіки і суспільства України, забезпечити розробку стратегічних документів, «дорожніх карт», планів дій (досвід Сінгапуру).

ВИСНОВКИ

Розроблення і реалізація політики економічного прориву для підвищення конкурентоспроможності та інноваційності національної економіки, реалізація політики покращення добробуту населення, протидії глобальним викликам пандемії COVID-19 і соціальні ризики в умовах погіршення життя населення України потребують систематизації та узагальнення досвіду країн, які здійснили «економічний прорив» на рівні державної політики — через стратегії забезпечення високої якості інфраструктури, зокрема транспортної, соціальної, енергетичної, достатню відповідальність уряду за зміни і стратегії його довгострокового бачення.

Зрозуміло, що здійснення Україною якісного прориву щодо конкурентоспроможності залежить не тільки і не стільки від правильності підготовленої урядом стратегії розвитку чи від технології її підготовки, скільки від зміцнення соціального капіталу та соціальної згуртованості суспільства. Це залежить у тому числі від утвердження в країні справді об'єднувальної та прагматичної національної ідеї, конструктивної взаємодії всіх сторін, зацікавлених у довгостроковому інвестиційному проекті «Конкурентоспроможна країна». Такими сторонами є влада, роботодавці (бізнес), наймані працівники і громадянське суспільство в цілому. Тому важливими інструментами досягнення консенсусу щодо цільових орієнтирів підвищення якості державної політики мають стати створення в країні аполітичної платформи для постійних стратегічних консультацій та досягнення консенсусу щодо орієнтирів і оптимальних траєкторій прогресивного розвитку держави в нестійкому глобальному середовищі.

Для України досягнення переваг проривної економіки залежить від ефективності реалізації інноваційної державної політики проривного типу, політики кардинального оновлення інноваційного середовища держави. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є моніторинг і розробка дієвих механізмів ефективного інституціонального та нормативно-правового забезпечення державної політики економічного прориву України. Крім того, нового поштовху розвитку теоретичних і прикладних розробок у галузі проривних технологій додасть приведення державних програм і національних проектів у відповідність із світовими стандартами якості державної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Kenichi O.* The Economic Development of Japan: The Path Traveled by Japan as a Developing Country / GRIPS Development Forum. — 2006. — 245 p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.grips.ac.jp/forum/pdf06/EDJ.pdf>
2. *Зыкин Д.* Экономическое чудо по-французски. — 2015. — 30 апр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.km.ru/economics/2015/04/30/mirovaya-promyshlennost/758234-ekonomicheskoe-chudo-po-frantsuzski>
3. *Yeoh C., How W.* Strategic Management for Economic Development: Remaking the Singapore «Model». IRFD World Forum on Small Island Developing States: Challenges, Prospects and International Co-operation for Sustainable Development, Port-Louis, Mauritius. Research Collection Lee Kong Chian School Of Business. — 2005. — Jan. 10—14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=3888&context=lkcsb_research (дата звернення: 15.06.2021).
4. *Королева Е.* Финское чудо: в чем секрет успешности Финляндии? / Бизнес-лидер. — 2011. — 05 февр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.profi-forex.by/news/entry5000003135.html> (дата звернення: 13.06.2021).
5. *Сьомін С.В., Дрьомов С.В.* Міжнародний досвід боротьби з корупцією в секторі безпеки: висновки для України. Аналітична записка / НІСД. — 2015. — 01 лип. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/mizhnarodniy-dosvid-borotbi-z-korupcieyu-v-sektori-bezpeki>
6. *Чепелюк В.* Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією / Успішна Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html> (дата звернення: 20.06.2021).
7. *Бусол О.* Ключ до успіху України — мінімізація корупції (досвід Сінгапуру) / LexInform. — 2020. — 02 квіт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/klyuch-do-uspihu-ukrayiny-minimizatsiya-koruptsiyi-dosvid-singapuru-2/> (дата звернення: 22.06.2021).
8. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку ; [за наук. ред. О. Жилінської]. — 2-ге вид. — Львів : Кальварія, 2017. — 164 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf>
9. *Потапенко В.Г.* Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої» економіки. Аналітична записка / НІСД. — 2013. — 08 серп. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/derzhavna-politika-stalogo-rozvitku-na-zasadakh-zelenoi-ekonomiki>
10. *Жмеренецький О.* Транспортна інфраструктура: світло у кінці тунелю / Київський міжнародний економічний форум (КМЕФ). — 2018. — Вер. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://forumkyiv.org/uk/analytics/transportna-infrastruktura:-svitlo-u-kinci-tunelyu> (дата звернення: 22.06.2021).
11. *Руденко М.В.* Цифровізація економіки: нові можливості та перспективи // Економіка та держава. — 2018. — № 11. — С. 61—65 (doi: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2018.11.61>).
12. *Васильців Т.Г., Лупак Р.Л., Волошин В.І.* Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам та забезпечення економічної безпеки України // Економіка України. — 2021. — № 2 (711). — С. 32—51 (doi: <https://doi.org/10.15407/economuukr.2021.02.032>).
13. *Смоляр Л., Іляш О., Коліщенко Р., Литвак Т.* Бенчмаркери забезпечення «економічного прориву» України у технологічному та інноваційному напрямках // Інноваційна економіка. — 2020. — № 5-6. — С. 19—29 (doi: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2020.5-6.3>).
14. *Власюк О.С.* Економічна безпека України в умовах ринкових трансформацій та антикризового регулювання. — К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2011. — 474 с.

Стаття надійшла 08.07.2021

REFERENCES

1. Kenichi O. The Economic Development of Japan: The Path Traveled by Japan as a Developing Country. GRIPS Development Forum, 2006, available at: <http://www.grips.ac.jp/forum/pdf06/EDJ.pdf>
2. Zykin D. French-Style Economic Miracle. April 30, 2015, available at: <https://www.km.ru/economics/2015/04/30/mirovaya-promyshlennost/758234-ekonomicheskoe-chudo-po-frantsuzski> [in Russian].
3. Yeoh C., How W. Strategic Management for Economic Development: Remaking the Singapore «Model». IRFD World Forum on Small Island Developing States: Challenges, Prospects and International Co-operation for Sustainable Development, Port-Louis, Mauritius. Research Collection Lee Kong Chian School of Business, January 10-14, 2005, available at: https://ink.library.smu.edu.sg/cgi/viewcontent.cgi?article=3888&context=lkcsb_research (accessed on: 15.06.2021).
4. Koroleva Ye. The Finnish Miracle: What is the Secret of Finland's Success? *Business-Leader*, February 5, 2011, available at: <http://www.profi-forex.by/news/entry5000003135.html> (accessed on: 13.06.2021) [in Russian].
5. Somin S., Driomov S. International experience in combating corruption in the security sector: Conclusions for Ukraine. NISS, July 1, 2015, available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/mizhnarodniy-dosvid-borotbi-z-korupcieyu-v-sektori-bezpeki>
6. Chepelyuk V. Experience of foreign countries in the fight against corruption. *Successful Ukraine*, available at: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html> (accessed on: 20.06.2021) [in Ukrainian].
7. Busol O. The Key to Ukraine's Success is Minimizing Corruption (Singapore's experience). April 2, 2020, available at: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/klyuch-do-uspihu-ukrayiny-minimizatsiya-koruptsiyi-dosvid-singapuru-2/> (accessed on: 22.06.2021) [in Ukrainian].
8. Ukraine 2030: Doctrine of Balanced Development. O. Zhylynska (Ed.). Lviv, Calvaria, 2017, available at: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf> [in Ukrainian].
9. Potapenko V. State policy of sustainable development on the basis of «green» economy. NISS, August 8, 2013, available at: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/derzhavna-politika-stalogo-rozvitku-na-zasadakh-zelenoi-ekonomiki> [in Ukrainian].
10. Zhmerenetskyi O. Transport infrastructure: Light at the end of the tunnel. Kyiv International Economic Forum (KIEF), September, 2018, available at: <https://forumkyiv.org/uk/analytics/transportna-infrastruktura:-svitlo-u-kinci-tunelyu> (accessed on: 22.06.2021) [in Ukrainian].
11. Rudenko M. Digitalization of economy: New opportunities and perspectives. *Ekonomika ta derzhava*, No. 11, 2018, pp. 61-65 [in Ukrainian].
12. Vasylytsiv T., Lupak R., Voloshyn V. Strategic imperatives of the state policy of counteraction to hybrid threats and ensuring economic security of Ukraine. *Economy of Ukraine*, 2021, No. 2 (711), pp. 32-51 [in Ukrainian].
13. Smoliar L., Ilyash O., Kolishenko R., Lytvak T. Benchmarks of ensuring an «economic breakthrough» of Ukraine in technological and innovative areas. *Innovative Economy*, 2020, No. 5-6, pp. 19-29 [in Ukrainian].
14. Vlasiuk O. Economic Security of Ukraine in the Conditions of Market Transformations and Anti-Crisis Regulation. Kyiv, Academy of Financial Management, 2011 [in Ukrainian].

Received on July 8, 2021

Olha Ilyash, Dr. Sci. (Econ.), Professor,
Vice-Rector for Research and International Affairs
International University of Finance,
Professor of the Department of Theoretical and Applied Economics
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
37, Peremohy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine
Ruslan Kolishenko, graduate student
International University of Finance
37, Peremohy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine

QUALITY OF PUBLIC POLICY IN THE GLOBAL ENVIRONMENT:
ECONOMIC BREAKTHROUGH OF DEVELOPED COUNTRIES
AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTATION IN UKRAINE

In order to systematize the experience of public policies of economic breakthrough in developed countries and consider the possibility of their implementation in Ukraine, the prospects for attracting the best foreign practices of public policy are identified, strategic objectives to improve its quality to ensure Ukraine's economic breakthrough in a global dynamic environment are outlined. It is substantiated that an economic breakthrough is possible due to a triad of program measures of public policy based on smart governance (economic strategy, favorable conditions for business; institutional framework of policy), which will ensure the implementation of smart governance technology in public policy in the face of growing global challenges and dynamic change. Systematization of state policies of economic breakthrough of world leaders of sustainable development, in particular the USA, Canada, Japan, China, Singapore, Republic of Korea, Finland, Sweden, France, Germany, revealed a number of policies of breakthrough technologies, stimulation of innovation development and support of high-tech development of the state. The author's system of indicators for assessing the quality of state policy of world leaders (index of corruption perception, ensuring the stability of state policy of economic systems, quality of transport infrastructure and electricity supply, adaptation of the legal framework to digital business models, government responsibility for changes in customs tariffs and long-term vision), which ensured the selected countries of the world with a high efficiency of public policy compared to Ukraine, is proposed. Recommendations for public authorities aimed at developing the main directions of Ukraine's economic breakthrough to improve the quality of public policy in a dynamic global environment are prepared. The priority directions of the policy of economic breakthrough and intensification of the state policy of ensuring the economy of prosperity and economic growth in Ukraine are outlined, substantiated by foreign experience and applied analysis of critical state-building factors of strengthening economic problems in the country.

Keywords: *public policy; quality of public policy; economic breakthrough; economic growth; world experience; indicators; global environment.*